

Některé ze změn, které přináší novela školského zákona

Posílení působností škol a školských zařízení při ochraně bezpečnosti a zdraví ve školách (§ 22, 30 a 31)

Jako rizikové se v poslední době jeví některé jevy jako je šikana, zneužívání návykových látek, nevhodné chování při výuce a zneužívání elektronických médií ke znevažování učitelů, popř. narůstající problémy s nebezpečnými předměty ve školách. Rozsah užívání některých prostředků informační a komunikační techniky zejména mobilů je třeba přesně vymezit. Pro zajištění právní jistoty se deklaruje výslovně, že toto vymezení je možno uskutečnit ve školním řádu, popřípadě ve vnitřním řádu.

Navrhuje se proto přesněji upravit práva a povinnosti žáků ve školách a školských zařízeních, např. kázeňských postihů ve školách, či přijmout jiná omezující opatření v situacích, kdy žák vážně naruší chod školy. Mezi omezující opatření se navrhuje uvést možnost odejmout žákovi předměty, kterými narušuje výuku nebo předměty nebezpečné. Umožňuje také vykázat žáka z výuky ve třídě a stanoví povinnost zajištění dohledu nad tímto žákem. Očekává se, že školám se tak usnadní přijmout opatření např. ve školních řádech škol a využít v případě potřeby rozumný postup vedoucí posílení kázně žáků.

Zakotvení práva na přednostní umístění dětí podle místa trvalého pobytu v obci, která MŠ zřizuje a upřesnění pravidel pro krátkodobé přijetí dětí do mateřské školy při přerušení provozu jiné mateřské školy (§ 34)

Novelou § 34 odst. 4 se upřesňuje přednostní právo na umístění dětí v posledním roce před zahájením povinné školní docházky pro děti, které mají místo trvalého pobytu v obci, která MŠ zřizuje. Obec má pečovat o potřeby svých občanů např. tím, že zřídí MŠ. Pokud by musely být do MŠ přijaty přednostně všechny děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, v mnohých případech by kapacita nestačila pro děti s místem trvalého pobytu v obci, která MŠ zřizuje. Došlo by tak tomu, že obec by poskytovala finanční prostředky na vzdělávání cizích občanů.

Umožňuje se přijímání dětí na dobu určitou v měsících červenci a srpnu, a to bez ohledu na kapacitu školy zapsanou v rejstříku škol a školských zařízení. V období měsíců července a srpna výrazně klesá počet dětí, které navštěvují mateřskou školu, ale jsou stále dětmi mateřské školy, nelze proto přijmout na jejich místo jiné dítě. Novela § 34 umožní přijímat děti i přes kapacitu školy, ovšem počet dětí přijatých k tzv. prázdninovému provozu nesmí překročit nejvyšší počet dětí stanovený prováděcím předpisem.

Úprava plnění povinné školní docházky v zahraničí, ve školách se zahraniční majetkovou účastí a v evropské škole (§ 38 a § 38a)

Plnění povinné školní docházky v zahraničí nebo v některých školách, která působí na území České republiky (a nejsou zapsány do rejstříku škol), se upravuje s ohledem na stávající praxi, kdy je na zvážení zákonných zástupců, zda bude žák

v zahraniční plnit povinnou školní docházku v zahraniční škole nebo individuální výukou v zahraničí. Odchylně od současného stavu se stanoví, že žák plnící povinnou školní docházku ve škole mimo území ČR, koná zkoušky z vybraných předmětů v kmenové škole pouze na základě žádosti zákonného zástupce žáka. Podle současné úpravy zkoušky koná vždy.

Povolení k plnění povinné školní docházky v zahraniční škole se navrhuje právníkovi udělit na základě žádosti podle navrženého ustanovení školského zákona. V uvedeném ustanovení jsou stanoveny základní právní aspekty povolování poskytování vzdělávání v zahraniční škole. Dosavadní právní úprava obsahovala pouze stručné zmocnění bez bližších podrobností se všemi důsledky z této skutečnosti vyplývajících pro žadatele i ministerstvo. Přijetím návrhu by pravidla povolování činnosti uvedených škol byla dána zákonem, což by posílilo právní jistoty na straně žadatele i ministerstva.

Úpravy v tzv. domácí vzdělávání (z dosavadního individuálního vzdělávání) a doplnění pravidel domácího vzdělávání (§ 40 a § 41)

Z podstaty domácího vzdělávání, které probíhá bez pravidelné účasti žáka ve škole, vyplývá odpovědnost zákonného zástupce za jeho organizaci a průběh. Proto novela přenáší tuto odpovědnost z ředitele školy, který vzhledem k tomu, že žák nedochází pravidelně do školy, nemá dostatečné nástroje k jejímu naplnění. Řediteli školy zůstává plná zodpovědnost za hodnocení výsledků domácího vzdělávání. Zákonným zástupcům se zároveň ukládá respektovat speciální vzdělávací potřeby žáka, stejně jako by tomu bylo při pravidelné docházce žáka do školy. Jako součást podkladů pro zahájení správního řízení k rozhodnutí o povolení domácího vzdělávání je vyžadováno také vyjádření školského poradenského zařízení. Dosud však nebylo zahrnuto do výčtu kritérií, jejichž splnění je podmínkou pro vydání povolení. Do kompetencí se doplňuje stanovení počtu a rámcových termínů konzultací v průběhu jednotlivých pololetí, pokud je určí pro žáka jako povinné.

Střídavá péče a povinná školní docházka - stanovení povinnosti ředitelům postupovat v dohodě při vzdělávání žáka, který se vzdělává střídavě ve dvou základních školách, v případech, kdy soud rozhodl o svěřeni do střídavé výchovy (§ 49 odst. 4)

Úprava reaguje na stále častější případy rozhodnutí soudů o střídavé výchově rodičů. Problém nastává zejména v případě, kdy je střídání rodičů časté (např. 14 dnů) a každý z rodičů bydlí v jiném, často velmi vzdáleném městě.

Změna zákona by měla upravit podmínky pro plnění povinné školní docházky u dětí, které byly rozhodnutím soudu svěřeny do střídavé péče rozvedených rodičů tak, aby mohly docházet do školy v místě pobytu obou rozvedených rodičů.

Děti, které byly rozhodnutím soudu svěřeny do střídavé výchovy rodičů, by tak měly mít právo být přijaty k plnění povinné školní docházky střídavě ve dvou základních školách. Při vzdělávání by jedna ze škol měla mít hlavní odpovědnost za vzdělávání a hodnocení žáka, a žák by byl vzděláván v souladu s jejím školním vzdělávacím programem. Tato škola by vydávala žákovi vysvědčení. Jinak by měli ředitelé obou škol postupovat ve vzájemné dohodě.

V dané souvislosti se navrhuje úprava ustanovení zákona o rodině (§ 24a a odst. 1 a § 26 odst. 2) tak, aby v rozhodování soudů bylo promítnuto určení práva na stanovení školy, která žákovi vydává vysvědčení.

Úpravy ve způsobu financování škol a školských zařízení (změny § 160 - § 162)

Významná změna se týká financování škol a školských zařízení zřizovaných ministerstvem. Ve stávajícím znění školského zákona mohlo být financování pouze normativní (tj. podle počtu dětí, žáků, lůžek apod.), a to včetně investic. Tato úprava je navrhována z důvodu různorodosti činnosti omezeného počtu škol zřizovaných MŠMT, jejichž činnosti lze jen obtížně „normovat“. Tímto by se vyřešila i současná nesrovnalost, že by se podle skutečného počtu žáků měly financovat i investice. Financování je řešeno podle zvláštního právního předpisu - zákona č. 218/2000 Sb.

V této právní úpravě se zpřesňuje postup, podle kterého se právníckým osobám vykonávajícím činnost školy nebo školského zařízení poskytují finanční prostředky. Nově je zde definováno poskytování finančních prostředků školským poradenským zařízením, střediskům volného času a školním klubům. U poradenských zařízení a středisek volného času je to v závislosti na skutečném počtu dětí, žáků a studentů, jimž je poskytováno vzdělávání na území daného kraje a v případě školních klubů podle skutečného počtu žáků druhého stupně základních škol, pro které je školní klub zřízen.

Nově jsou definovány republikové normativy (§ 161). Jejich počet je rozšířen o kategorii základního uměleckého vzdělávání a dále o kategorii ostatních školských služeb. Tato úprava byla vyžadována zástupci obcí, krajů i samotné školské veřejnosti. Ministerstvu to umožní více zohlednit nastavený rejstřík škol a školských zařízení.

Úprava jmenování a odvolávání ředitelů škol a školských zařízení, včetně zavedení institutu jejich funkčního období (§ 166)

V řadě situací působí v praxi problémy platná právní úprava (§ 166 odst. 5 školského zákona), podle níž mohou zřizovatelé škol z řad krajů, obcí a svazků obcí odvolat ředitele školy z funkce pouze v případě závažného porušení nebo neplnění právních povinností vyplývajících z vykonávané funkce. Zřizovatelé tak nemohou včas řešit personální problémy v některých špatně řízených školách. Odvolání ředitele školy je pro zřizovatele velmi nesnadné a znamená vysoké riziko následných soudních procesů, ve kterých je výsledek velmi nejistý díky možnému velmi subjektivnímu výkladu znění příslušného ustanovení. Nyní se navrhuje zavést pro ředitele funkčního období v délce šesti let. Návrh předpokládá, že před ukončením funkčního období se rozhodne o tom, zda ředitel zůstane ve funkci pro další funkční období nebo zda zřizovatel vyhlásí konkurs na funkci ředitele a na další funkční období jmenuje ředitele podle výsledků konkursu. Vyhlášení konkursu by nová právní úprava umožnila na základě rozhodnutí zřizovatele, z podnětu Česká školní inspekce nebo školské rady příslušné školy. V případech, kdy zřizovatel, ČŠI ani školská rada nebudou iniciovat konkurs, by zřizovatel jmenoval ředitele do funkce na další funkční období.

Úprava správního řízení ve školách a školských zařízeních, v nichž rozhoduje ředitel školy (§ 165 a § 183)

Novelizace § 165 spolu s příslušnými úpravami § 183 a § 60 upravují rozhodování ředitelů škol a školských zařízení a zahrnuje nezbytné odchylky od správního řádu s ohledem na specifika školství. Nově navržené úpravy vycházejí z textu § 165 odst. 2 ve znění zákona č. 49/2009 Sb. – je ponecháno dělení na řízení o zamítnutí žádosti a řízení obecně. Rozhodování podle tohoto ustanovení je však vztahováno na ředitele všech škol a školských zařízení bez rozdílu zřizovatele. Proto se navrhuje v ustanovení § 165, který upravuje rozhodování ředitelů nově stanovit, že se jedná o výkon veřejné správy, nikoliv pouze státní správy. U ředitelů škol a školských zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, je rozhodování v daných věcech svěřeno do výkonu státní správy v návrhu nového odstavce 4. Navrhuje se znovu zavést rozhodování ředitelů škol a školských zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, o prominutí a snížení úplaty za vzdělávání a školské služby. Vynětí tohoto rozhodování z výkonu státní správy totiž sebou nese nežádoucí právní důsledky, zejména z hlediska neexistence odvolací instance

Návrh novelizace obsahuje v návaznosti na změny rozhodování ředitelů škol a školských zařízení při výkonu veřejné správy odchylky od správního řádu. Odstraňují se nesrovnalosti zavedené zákonem č. 49/2009 Sb. - spočívající v uvedení některých rozhodování ve výčtu procesů, na které se nevztahuje správní řád. Úprava odchylná od správního řádu je stanovena pro přijímací řízení ke studiu ve středních školách. Dále návrh doplňuje ustanovení o odvolacích orgánech pro rozhodování ředitelů neveřejných škol a školských zařízení, kde by odvolacím orgánem byli stanoveni zřizovatelé bez ohledu na to, zda jsou právníckými nebo fyzickými osobami.